

Jeugd
FoodValley

Verbinding netwerken

Leeropbrengsten proces drie pilots

Versterken Basisstructuur FoodValley
December 2015

Mede mogelijk gemaakt door

provincie
Gelderland

Inleiding

Het project Verbinding Netwerken, onderdeel van het project Versterken Basisstructuur, had de volgende vooraf gestelde doelen, resultaten en effecten (op basis van het Programma Stad en Regio):

Doel:

Er is op operationeel niveau goede verbinding gelegd tussen de domeinen jeugd, onderwijs en veiligheid.

Resultaten:

Het resultaat van dit project is om begin 2015 een set van operationele afspraken gereed te hebben waardoor uitwisseling van informatie en signalering van risico's bij kinderen/jongeren op genoemde domeinen jeugd, onderwijs en veiligheid naadloos aansluiten in de FoodValley. Centraal vertrekpunt van deze afspraken is het gezin/het kind. We willen ook voorkomen dat jeugdigen waar zorgen over zijn op meerdere plekken worden besproken.

Maatschappelijk effect:

Informatie-uitwisseling en signalering van risico's levert een vroegtijdige aanpak van mogelijke problematiek op. Het ontstaan van samenwerking binnen domeinen rond de zorg voor het kind/het gezin, waardoor het gezin/het kind zo veel mogelijk zelfredzaam kan zijn.

Om het doel te behalen zijn drie pilots gestart:

1. CJG en sociale teams (Ede)
2. CJG@Home en SPV/huisartsen (Barneveld)
3. Jeugdnetwerk en onderwijs (Scherpenzeel)

Deze pilots worden hieronder kort beschreven aan de hand van de vragen 'Wat is er gedaan?' en 'Wat waren de opbrengsten?'. Het antwoord op deze vragen werd vooral gevonden in het plan van aanpak van de verschillende pilots en de metingen gedaan door de Jeugdzaak. Tevens werden stukken gebruikt die door de verschillende werkgroepen voor de pilots werden samengesteld. Ten slotte wordt een aantal overkoepelende leeropbrengsten gedestilleerd aan de hand van de vraag 'Wat kan geleerd worden van deze andere manier van werken?'.

Pilot Ede: verbinding CJG en sociaal team

Wat is er gedaan?

Doel:

Uiterlijk eind 2014 staat er in Ede een sociale infrastructuur zodanig dat het voor inwoners en professionals duidelijk is waar je met vragen/ problemen terecht kunt, dubbelingen zo min mogelijk optreden, de geboden ondersteuning zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig is¹, en expertise zo efficiënt mogelijk wordt ingezet.

Uit de verandertheorie van de Jeugdzaak: Hierdoor groeit het vertrouwen bij het publiek en de basisvoorzieningen in het kunnen bieden van adequate zorg en hulp van de organisaties onderling en het netwerk.

Activiteiten:

1. Werkwijze/methodiek ontwikkelen en beschrijven
 - a. Ontwikkeling quickscan
 - b. Beschrijving methodiek bij inventariseren en analyseren van de hulpvraag
 - c. Beschrijving methodiek en werkwijze bij het ondersteuningsplan (één gezin, één plan)
2. Werkwijze implementeren
3. Eerste ervaringen opdoen
4. Tussenmeting
5. Workshop over leerpunten werkwijze
6. Aanpassen werkwijzen n.a.v. workshop
7. Meting en borging.

Wat waren de opbrengsten?

Belangrijkste conclusies tussenmeting:

Voor het bepalen van de opbrengsten zijn de metingen uitgevoerd onder de medewerkers van het CJG en de sociaal teams. Op dit moment wordt er zowel in het CJG en door de Sociaal Teams meer en meer gewerkt met de nieuwe, gezamenlijke werkwijze. Professionals kennen grotendeels elkaars expertise en zijn tevreden over de samenwerking van de Sociaal Teams met het CJG en andersom. Gezamenlijke bijeenkomsten, trainingen, het handboek en het gebruik van Mens Centraal bevorderen het kennen van elkaar en het voorkomen van dubbelingen. De bereikbaarheid van professionals van het CJG en de Sociaal Teams onderling is echter nog niet naar tevredenheid van alle professionals en vraagt nog de nodige aandacht.

Afgesproken acties n.a.v. de tussenmeting:

¹ Het zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig bieden van zorg is hier genoemd omdat het onderdeel is van de hogere doelstelling. Echter het meten of de geboden zorg zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig is, gaat de reikwijdte van deze monitor te buiten.

1. Vergroten van de bekendheid en bereikbaarheid van professionals onderling d.m.v. een smoelenboek.
2. Vergroten van de bekendheid van het CJG en de Sociaal Teams onder professionals van basisvoorzieningen en burgers door externe communicatie.

Ten tijde van de eindmeting is punt 1 nog niet uitgevoerd, wel is er voor punt 2 op de website aangegeven wat het CJG en het sociaal team kunnen bieden en wat de verbinding tussen de twee is. Daarnaast is er ondertussen een norm gesteld waarbinnen jeugdigen of ouders een reactie op een vraag mogen verwachten, één van de aanbevelingen uit de tussenmeting.

Belangrijkste conclusies eindmeting:

Het CJG en de Sociaal Teams werken met de nieuwe, gezamenlijke werkwijze. Er wordt goed samengewerkt rondom een casus. De bereikbaarheid van professionals van het CJG en de Sociaal Teams onderling is niet naar tevredenheid van alle professionals. De helft van de professionals geeft aan dat zij weten welke expertise het CJG en de Sociaal Teams in huis hebben. Deze kennis lijkt te zijn afgenomen ten aanzien van de tussenmeting waar twee derde van de professionals hiervan op de hoogte was. Een meerderheid geeft aan dat zij een collega van een ander team niet goed kunnen bereiken als zij een vraag hebben. Wanneer professionals eenmaal samenwerken rondom een gezin is de collega van het andere team wel goed bereikbaar. Professionals geven verschillende tips om zowel de bereikbaarheid als de samenwerking te bevorderen. Voorbeelden zoals het beschikbaar stellen van een 'smoelenboek' en netwerklunches worden genoemd.

Wachttijden en werkdruk lijken de samenwerking soms te belemmeren.

Uit de enquête komt naar voren dat de bekendheid van het CJG en de Sociaal Teams nog niet voldoende is.

Professionals krijgen minder klachten dan voorheen binnen over dubbelingen. Mensen worden minder vaak heen en weer gestuurd en hoeven minder vaak hun verhaal te doen. Een groot deel van de professionals geeft aan dat het twee keer bespreken van een casus nog wel gebeurt onder andere doordat er geen zicht is op elkaars klantenbestand. Op dit moment wordt er gewerkt om binnen het systeem MensCentraal één digitale omgeving te creëren voor het CJG en het Sociaal Team. Deze omgevingen zijn nu nog verschillend. Dit zal in oktober gerealiseerd worden. Er zal in de toekomst ook gekeken worden of het mogelijk is om toegang te krijgen tot elkaars klantenbestand. Op dit moment is dit nog niet haalbaar in verband met de privacy wetgeving.

Verschillende professionals gaven aan zich soms zorgen te maken over het ontbreken van voldoende expertise op het gebied van jeugd binnen de Sociaal Teams. Inmiddels is er door de toevoeging van onder andere een gedragsdeskundige meer expertise toegevoegd aan de teams.

Pilot Barneveld: verbinding CJG@Home en SPV/huisartsen

Wat is er gedaan?

Doel:

Het doel van het project is een vroegtijdige signalering, korte behandeling in het eerste echelon² waar dat kan en een tijdige verwijzing naar hogere echelons waar nodig. Door bij klachten en problemen vroegtijdig hulp en ondersteuning aan te bieden kan het probleemoplossend vermogen van de ouders/opvoeders beter benut worden. Dit voorkomt mogelijk overbelasting op de lange termijn. Ook kan hierdoor mogelijk escalatie naar ernstigere of blijvende problemen worden voorkomen. Dit kan zich weer vertalen in minder hulpvragen voor tweede en derde echelon jGGZ. In deze pilot is in samenwerking met de huisartsen onderzocht welke mogelijkheden er zijn om op een lichter en preventiever niveau ondersteuning te bieden en de poortwachtersfunctie te versterken.

Deze pilot betreft de inzet van twee middelen om deze doelen te bereiken:

- Versterken expertise van het kernteam via inzet van SPV;
- Koppeling met de huisartsen, gericht op inzet van POH-(J)GGZ, in combinatie met expertise CJG via consultatie SPV-er en/of aanmelding voor CJG@Home.

Door middel van:

- POH-ers (en huisartsen) kennisnemen van geanonimiseerde cases uit het kernteam;
- POH-ers ter kennisvermeerdering periodiek aansluiten bij het kernteam;
- Over het verloop van Casuïstiek die van huisarts via POH bij CJG@home terecht komt wordt op periodieke en structurele wijze teruggekoppeld;
- In de tweede helft van 2014 wordt de mogelijkheid onderzocht om voor kernteam en POH een bijeenkomst te organiseren waarbij breed wordt gespard over de toegang en toeleiding van zorg.

Uit de verandertheorie van de Jeugdzak: Belangrijk is het ontstaan van een reflectieve praktijk tussen het CJG, de huisartsen, jeugdartsen en medisch specialisten over de inzet van passende zorg.

Activiteiten

1. Inzet SPV'er
2. Afstemming POH-JGGZ
3. Projectformat en -beschrijving
4. Gesprek huisartsen door gemeente
5. Start koppeling
6. Workshop Optimalisatie werkwijze in relatie tot doelen
7. Vaststellen werkwijze en registraties (afsprakenkader)

² De huisartsenzorg inclusief de praktijkondersteuner GGZ (POH-GGZ) is het **eerste echelon**, de generalistische basis GGZ (hierna afgekort tot basis GGZ) het **tweede echelon** en de gespecialiseerde GGZ het **derde echelon**.

8. Bijeenkomst huisartsen en gemeente
9. Meting en borging

Wat waren de opbrengsten?

Belangrijkste conclusies eindmeting

De cijfers over de verwijzingen door huisartsen laten een afname zien voor de interventieniveaus 4 t/m 7. Huisartsen geven aan meer te verwijzen naar het CJG. Scholen lijken minder betrokken te zijn in de afspraken die gemaakt zijn. Er is volgens huisartsen nog geen afname te zien in het aantal verwijzingen vanuit school.

Uit de monitor komt naar voren dat artsen en de gespreksvoerders van het CJG de meerwaarde in zien van de afspraken die gemaakt zijn in het afsprakenkader, dat de afwegingsprincipes worden toegepast door artsen en de samenwerking die plaats vindt tussen huisartsen, jeugdartsen en het CJG door de meeste professionals als prettig wordt ervaren.

Uit de cijfers van het CJG komt naar voren dat het gebruik maken van consultatiemomenten steeds vaker lijkt te gebeuren. Uit de digitale survey komt naar voren dat het daadwerkelijk raadplegen van de expertise van het CJG nog niet altijd wordt ingezet wanneer nodig. De verbeterpunten die professionals noemen zijn veelal gericht op zaken om het contact onderling te faciliteren zoals het verkorten van de lijnen door een direct telefoonnummer en het vergroten van de bereikbaarheid. Mogelijk is het soms nog ontbreken van deze voorwaarden een reden waardoor er nog niet altijd gebruik wordt gemaakt van de consultatie mogelijkheden.

Huisartsen geven aan vaker door te verwijzen naar het CJG dan voorheen, maar ook nog weinig te weten over de mogelijkheden die er zijn binnen de jeugdhulp. Er lijkt op dit moment soms nog onvoldoende bekendheid met en vertrouwen in het CJG te zijn om hiernaartoe te verwijzen of ze te consulteren over de mogelijkheden binnen de jeugdhulp. Als verbeterpunt wordt door professionals geopperd om het CJG hier sneller en vaker bij te betrekken, in de veronderstelling dat dit de fit tussen zorgvraag en zorgbehoefte zal verbeteren.

Aanbevelingen voor de nog niet behaalde doelen:

- Scholen verder betrekken bij het afsprakenkader en waar nodig faciliteren om aan deze afspraken te kunnen deelnemen.
- Korte lijnen tussen artsen en het CJG creëren door het uitwisselen van directe contactgegevens zoals telefoonnummers.
- Zoeken naar mogelijkheden om de artsen het vertrouwen te geven in de expertise van het CJG. Mogelijk door meer contactmomenten en eventueel meer inhoudelijke voorlichting.

Pilot Scherpenzeel: jeugdnetwerk dichterbij de vindplaatsen

Wat is er gedaan?

Doel:

In Scherpenzeel functioneert al jaren het Jeugdnetwerk Scherpenzeel (JNS). Het JNS is een overleg van organisaties die op het gebied van onderwijs, jeugdwerk, veiligheid, gezondheidszorg en hulpverlening werkzaam zijn voor de jeugd van Scherpenzeel (van 0 tot 23 jaar). In het JNS zijn vertegenwoordigd: scholen (IB-ers), peuterwerk, jongerenwerk, VGGM, kerken, CJG, maatschappelijk werk, Bureau Jeugdzorg, de leerplichtambtenaar, beleidsmedewerker Jeugd en de wijkagent.

Doel: In januari 2015 staat er in Scherpenzeel een sterk netwerk van het CJG en vindplaatsen (scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen), verbonden met de klantmanager jeugd. Er is sprake van goede afstemming tussen de zorg op school en in het gezin. Ouders nemen deel aan het gesprek over hun kind(eren) waar zorgen over zijn. Dat leidt tot snelle inzet van passende hulp, waarbij ouders en kinderen die steun en hulp krijgen die nodig is om de regie weer in handen te krijgen.

Deze pilot zet twee middelen in om dat doel te bereiken:

- Casuïstiekoverleg is uit het oogpunt van preventie dichtbij de vindplaatsen georganiseerd, dus periodiek op de vijf basisscholen in de zorgteams, waarbij een medewerker namens de gemeente aansluit. De vernieuwing is dat gemeente, de school of de kinderopvang en de ouders samen bepalen welke ondersteuning nodig is en uit welk budget.
- Casuïstiekoverleg t.b.v. jeugd vanaf 12 jaar (leeftijd voortgezet onderwijs).

Uit de verandertheorie van de Jeugdzaak: Hierdoor groeit het vertrouwen, enerzijds bij de vindplaatsen en het CJG in het kunnen bieden van adequate zorg en hulp door de organisaties afzonderlijk en van hen samen als netwerk, en anderzijds bij de gemeente in het gezamenlijk professioneel oordeel van de ondersteuningsteams.

Activiteiten:

1. Werkwijze over de afstemming tussen gemeentelijke jeugdhulp en Passend Onderwijs op de zorgteams op de basisscholen ontwikkelen
2. Besproken met de scholen in het voorjaar van 2013 en als proeftuin ingevoerd.
3. Werkwijze opschrijven
4. Aan de hand van de huidige bevindingen analyseren en beschrijven.
5. Workshop over de afstemming tussen scholen en de gemeente.
6. Definitieve beschrijving van de afstemming tussen scholen en de gemeente (n.a.v. de workshop).
7. Werkwijze implementeren
8. Eerste ervaringen opdoen met de nieuwe afstemming.
9. Verbeteren werkwijze- beschrijving

10. Implementatie wijziging werkwijze
11. Met de Jeugdzaak criteria ontwikkelen voor meting van succes

Wat waren de opbrengsten?

Metingen:

Er staat een sterk netwerk in Scherpenzeel van het CJG en vindplaatsen (basisscholen, kinderopvang en peuterspeelzalen), verbonden met de klantmanager jeugd. Er is vaak sprake van goede afstemming tussen de zorg op school en in het gezin. Dit netwerk leidt regelmatig tot snelle inzet van passende hulp, waarbij ouders en kinderen die steun en hulp krijgen die nodig is om de regie weer in handen te krijgen. Er wordt gewerkt met de werkwijze voor de ondersteuningsteams plus op de basisscholen. De ervaringen zijn positief. Professionals van scholen, kinderopvang, peuterspeelzalen en het CJG weten elkaar rondom gezinnen te vinden. De verbinding tussen het CJG, de klantmanager en de middelbare scholen vraagt nog wel aandacht. Professionals ervaren de samenwerking als goed. Het is echter niet altijd duidelijk wie de casusregie heeft. De professionals geven aan dat het regelmatig lukt om signalen van zorgen of problemen snel op te pakken, maar niet altijd. Daarnaast geven zij aan dat het vaak lukt om een gezin toe te leiden naar passende hulp. En dat het regelmatig lukt om de juiste hulp en expertise in te zetten voor de gezinnen die ze zien.

Adviezen:

1. Bespreek tijdens het Ondersteuningsteam Plus expliciet wie de casusregie heeft. Neem dit ook op in het gespreksverslag.
2. Ouderbetrokkenheid is een belangrijk thema voor de gemeente, maar ook binnen de afspraken over passend onderwijs op bestuurlijk niveau. Blijf dit thema benoemen, zodat de besturen hier aandacht aan geven binnen de samenwerkingsverbanden en elke school zorgen met het CJG bespreekt met ouders erbij.
3. Bij vragen van basisscholen is het CJG ervoor verantwoordelijk om, indien nodig, de klantmanager en/of het lokaal ambulante team in te schakelen, zonder dat dit tot vertraging leidt. Contactpersoon voor de middelbare scholen is de klantmanager.
 - a. Dit betekent dat de klantmanager alert moet zijn op het, indien nodig, inzetten van preventie door het CJG in plaats van, of samen met, een individuele voorziening.
 - b. Communiceer regionaal de namen en contactgegevens van de lokale contactpersonen voor de zorgcoördinatoren op middelbare scholen. Voor Scherpenzeel is dat de klantmanager.
4. De werkwijze is gericht op het aansluiten van het CJG bij vragen die op school worden gesignaleerd. Werk ook andersom. Betrek als CJG, klantmanager en Lokaal Ambulant Team de scholen bij de jeugdhulp. Informeer bij de school (peuterspeelzaal/kinderopvang), koppel de voortgang terug en/of werk samen. Doe dit altijd in overleg met ouders.
5. De nieuwe werkwijze zoals beschreven voor de ondersteuningsteams plus in de kinderopvang en de peuterspeelzalen is niet als zodanig geïmplementeerd. Er is echter wel sprake van een goede samenwerking met deze partners. Uitdaging is ook hier meer winst te behalen door preventief in te zetten. Ga samen met deze partners in overleg hoe de

aansluiting tussen CJG en de peuterspeelzalen en kinderopvang idealiter vorm kan krijgen. Is dat in de vorm van de ondersteuningsteams? Of is een andere wijze passender? Kan het CJG bijvoorbeeld de sociale steun tussen ouders onderling versterken in de kinderopvang of de peuterspeelzaal?

6. Evalueer hoe ouders de Ondersteuningsteams Plus ervaren. In de monitor is een methode hiervoor opgenomen.

Het proces (overkoepelend)

Wat kan geleerd worden van deze andere manier van werken?

De manier van werken in deze drie pilots heeft procesmatig veel gelijkenissen. Dat maakt deze manier van werken ook bruikbaar voor andere pilots of proeftuinen. Wat kan er geleerd worden van de drie pilots in Ede, Barneveld en Scherpenzeel?

- Werken in een pilot is daadwerkelijk 'transformeren'. Het vraagt een gezamenlijk proces waarin gaandeweg wordt geleerd en bijgestuurd. Belangrijk is daarbij wel een duidelijke focus te hebben, maar exacte resultaten, en de weg daarnaar toe, zijn niet altijd op voorhand vast te stellen. Flexibiliteit is een 'must', net zoals het continu uitwisselen van ervaringen en leerpunten. In alle drie de pilots is er op deze manier gewerkt aan transformatie. Leeropbrengsten zijn, naast de andere manier van werken die in gang is gezet, een belangrijke opbrengst bij alle drie de pilots.
- Daadwerkelijk transformeren vraagt een lange adem. In alle pilots zie je dat de planning flexibel werd gehanteerd. Uitwisseling en met elkaar stilstaan bij faal- en succesfactoren is daarbij noodzakelijk.
- Het bewerkstelligen van een reflectieve praktijk heeft grote meerwaarde voor het transformatieproces en de resultaten. In een reflectieve praktijk reflecteren professionals op het eigen handelen in de uitvoeringspraktijk, de resultaten daarvan voor de betrokken jeugdige en de omgeving en wat jeugdigen en gezinnen met hen als persoon doen. Dit vraagt veel van de professional; ondersteuning en ruimte om fouten te maken is daarbij vanuit de omgeving (bijvoorbeeld organisatie, werkgroep) nodig.
- Tijd en ruimte om op een nieuwe manier is tijdens een pilotfase nodig. Werkdruk werd gezien als een belemmerende factor voor het verbreden en verbinden.
- Korte lijnen en op de hoogte zijn van elkaars kennis en kunde is cruciaal als het gaat om samenwerking. Onbekendheid over wie waarbij betrokken is of voor hulp gevraagd kan worden wordt vaak genoemd als belemmerende factor in het vinden van de samenwerking.
- Vertrouwen in elkaar en elkaars expertise is daarnaast een belangrijke factor voor samenwerking en het verschil kunnen maken (zorgt er uiteindelijk bijvoorbeeld voor dat jeugdigen eerder geholpen kunnen worden, waardoor zwaardere hulp voorkomen kan worden). Vraagt meer contact en informatie uitwisseling (bijvoorbeeld door gezamenlijke casuïstiekbespreking).
- Het samen bouwen aan een gezamenlijke werkwijze zorgt voor een gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid en vertrouwen. In alle drie de pilots wisten professionals elkaar binnen de casussen goed te vinden.
Het is belangrijk op casusniveau vanaf het begin rollen te verdelen. Afstemming over casusregie bleek in alle pilots soms onduidelijk en lastig, maar van cruciaal belang.
- Onderhoud als het gaat om het kennisniveau en het netwerk blijkt nodig (zie bijvoorbeeld het verschil tussenmeting en eindmeting pilot Ede: kennis ten aanzien van de expertise onderling is omlaag gegaan). Blijvend op de agenda door bijvoorbeeld:
 - Netwerklunches;

- Meelopen bij elkaar;
- Aansluiten bij (casuïstiek)overleggen.
- De uitwisseling tussen de verschillende pilots bleek van grote meerwaarde. Erkenning en herkenning van de beren op de weg en het daarmee omgaan zorgde ervoor dat energie en enthousiasme werd vastgehouden en stappen konden worden gemaakt.

Aanbeveling:

Jeugdigen en hun gezinnen zijn in de metingen nog niet meegenomen; het is nuttig om in de toekomst nog te bekijken wat hun blik op de zaak is. Die mogelijkheid is ook in de metingen van de Jeugdzaak opgenomen.

Voor vragen over de verschillende pilots kunt u contact opnemen met de projectleiders via Mirije Oude Lansink (m.oudelansink@seipost.com) of Willem Buitenhuis (w.buitenhuis@scherpenzeel.nl)